

חשש תערובת חלב טריפות¹

- א. צדדי השאלה
- ב. הטעם שלעולם יש רוב כשרות
- ג. הוכחה מדברי הרמ"א
- ד. ראייה נוספת מדין בישול הבשר
- ה. ברובא דליתא קמן לא איתחזק איסורא כלל
- ו. דין החלב קיל טפי מדין הבשר
- ז. מסקנה

כידוע, לפי הנהוג כיום חולבים את החלב במשקים שיש בכל אחד מהם עשרות או מאות פרות, ובמכוני החליבה מתערב יחד החלב של כולן, ולאחר מכן, במחלבות עצמן, מתערב שוב החלב עם חלב של משקים אחרים, כך שבכל שקית חלב מעורב חלב של פרות רבות. האם יש לחוש בזאת לתערובת של חלב טריפות? והאם יש מקום להחמיר, בשל כך, לצרוך חלב שנחלב מפרה אחת בלבד ולא התערב עם חלב של פרות אחרות?

א. צדדי השאלה

הנה קיי"ל שחלב של בהמה טריפה אסור, וכמש"נ בשו"ע (י"ד, סי' פ"א, ס"א), ואפ"ה חלב של בהמה שלא נשחטה ולא נבדקה מותר, ולא חיישינן שמא טריפה היא, דאזלינן בתר רוב בהמות שהן בחזקת כשרות.

אלא דאפשר שכל זה רק לגבי חלב שנחלב מבהמה אחת, דאזלינן בתר רובא שרוב הבהמות בחזקת כשרות, ונקטינן שגם בהמה זו היא מן הרוב וחלבה מותר, משא"כ במקום שמערבים יחד חלב של הרבה בהמות, ומבחינה סטטיסטית יש לנו להניח בודאות שבתוך כמות כזו של בהמות ישנן גם כמה שהן טריפות, דמהכ"ת דגם בכה"ג אזלינן בתר רובא לומר על כל בהמה ובהמה בפנ"ע שהיא מן הרוב כשרות, דמאחר שלפי הנתונים הסטטיסטיים בודאי יש בתוך הבהמות הללו גם מן המיעוט טריפות, אולי יש לנו לדון את החלב שמעורב מחלב כולן כחלב שמעורב בו גם חלב טריפות, שצריך ששים של חלב היתר כדי לבטלו, כדין תערובת לח בלח שאפי' מין במינו אינו בטל אלא בששים, וכמש"נ בשו"ע (שם, סי' צ"ח ס"א), וכן נתבאר בשו"ע (שם, סי' פ"א ס"ב) לענין חלב טריפה שנתערב בחלב כשרות שצריך ששים כנגדו כדי לבטלו.

1. הערת העורך: ראה בסוגיה זו בקובץ בנתיב החלב ד במאמרו של הרב אשר וייס ובתשובותיו בנושא זה שהובאו שם ובמאמרו של הרב ארי סט. עמודים 22 עד 39. וראה בקובץ בנתיב החלב ו עמוד 95 סעיף ד.

מאחר שודאי שאחוז הטריפות המצוי בבהמות הוא מעבר לאחד מששים,² א"כ אם נתייחס לכל כמות הבהמות שמהן מעורב החלב כאילו יש בתוכן גם מיעוט טריפות הרי אין לנו ששים בחלב הכשרות כדי לבטל את חלב הטריפות.

נוסף על כך, קיימים נתונים המצביעים על כך שבמקומות מסוימים ששוחטים בהם פרות מבוגרות (ולא עגלים) אחוזי הטריפות עלולים להגיע לסביבות ה- 50%, דבר שלכאורה יכול להעמיד בספק את ההסתמכות על רוב בהמות כשרות.

ב. הטעם שלעולם יש רוב כשרות

לגבי אחוזי הטריפות - שלעתים הם עולים על אחוזי הכשרות - כבר דנו בזה הפוסקים, והעלו שאין לחוש לזה. ועי' בברכי" (בשירי ברכה, שם סי' פ"א סק"ו) לגבי גיבון גבינות, שכתב שיש מקומות דרוב הבהמות הן טריפות והבודק לא יכשיר א' מעשרה ואפ"ה מגבנין גבינות מחלבן ולא היה אדם שערער, ומשום דסמכו על כך דרוב הטריפות אינן מעיקר דין התלמוד, ואיכא נמי כמה טריפות דבעו בדיקה ולא בקיאין בה. וע"ע בפ"ת (שם סק"ד) שהביא בשם שו"ת תפארת צבי (חיו"ד סי' ג') ע"ד שפקק רב אחד דבמקומו דשכיחי טריפות כמו כשרות איך אפשר לאכול חמאה וחלב, דהא במקום זה ליכא רוב כשרות, והשיב לו שיש היתר לזה מתרי טעמי. ועד"ז הביא גם הדרכ"ת (שם סקי"ח, בשם כסא אליהו אות א', ובשם ד"ק ריש דיני חלב), יעוי"ש בדבריו.

ובדומה לזה כתב הפר"ח (שם, סי' ל"ט סק"ג) לענין אם נאבדה הריאה קודם שנבדקה, שהבהמה מותרת משום דרוב בהמות בחזקת כשרות הן, דאע"ג דהאידינא ברוב המקומות שכיחי טריפות טפי מכשרות מ"מ טעמא דמילתא משום שמחמירין הרבה חומרות שאינם מעיקר דין התלמוד, וכן איכא מילי טובא דבעו בדיקה ולא בקיאין בבדיקה ומטרפינן להו, וכן כמה בהמות דמטרפינן להו מחמת ספק, אבל היכא שנאבדה הריאה ודאי אזלינן בתר רובא, שהרי מעיקר הדין כשרות הן. וע"ע במש"כ התב"ש (סי' ל"ט, בשמ"ח ס"א) בעיקר הך דינא דרוב בהמות כשרות הן ואינן צריכות בדיקה מ"ח טריפות, דאע"ג דהאידינא חזינן לפעמים שהטריפות הן יותר מהכשרות הוא משום הספיקות והחומרות ושאינן אנו בקיאים בבדיקה בכמה דברים, אבל מעיקר הדין הרוב כשרות הן, ורוב גמור הוא שאפי' לכתחילה סומכין עליו.

ונראה ברור שישוד הדברים הוא, דאע"ג דבנוגע לאכילת בשר הבהמה אנו מחמירים בכל סוגי הטריפות היינו משום דכשאנו דנים על כל ספק וחומרא בפנ"ע אזלינן לחומרא, שאם נשחטה הבהמה ונמצאה בה סירכא או כל ריעותא אחרת ואנו מסופקים אם היא נטרפה מחמת זה או לאו, משום שנחלקו הפוסקים בכגון דא או משום דבעי בדיקה ואנו לא בקיאין בבדיקה זו וכן כל כיו"ב, הרי מספק ומחסרון ידיעה או מחסרון הכרעה נקטינן לחומרא ומטרפינן לה, וכן לגבי כל ספק וספק שנוולד בכל בהמה. אלא דכל זה בנוגע לכל ספק וספק בפנ"ע, אבל אליבא דאמת ידעינן בבירור שלא כל הספיקות הם טריפות, ובודאי שחלק גדול מתוכם או רובם (שמצד חסרון הידיעה או ההכרעה אין יודעים ומכירים עתה איזה הם) דינם להקל והן כשרות. וממילא בבואנו לדון על כללות הבהמות מצד הנתונים הסטטיסטיים המורים שרוב או מחצית הבהמות נמצאות טריפות פשיטא שיש לנו להתחשב גם בכך שלא כל הטריפות הן מעיקר הדין, והרבה מתוכן או רובן

2. הערת העורך: הדיון כאן איננו נוגע לבעיית ניתוחים שעלולים להטריף אלא לעובדה שיש לנו רובא דליתא קמן של פרות טריפות, כלומר הסטטיסטיקה מורה שבדרך כלל יש אחוז משמעותי של פרות טריפות וממילא בחלב יש מן הסתם תערובת של חלב כשר עם חלב טריפות.

הן כשרות, ובניכוי הבהמות שאנו מחמירים להטריפן אף שמדינא הן כשרות בודאי יש לנו לעולם רוב כשרות מכלל כל הבהמות. ואע"פ שלמעשה לא ידעינן איזו מהן הן הכשרות מדינא מ"מ סגי בהכי כדי לקבוע רוב כשרות על כללות הבהמות, ואין שום מקום להחמיר בזה מצד החומרות שאנו מחמירים למעשה כשאנו דנים על כל ספק בפנ"ע וכנ"ל, ודו"ק היטב.

וא"כ ה"ה בזמננו, שבודאי יש להתייחס בכל המקומות (ואפ"י במקום שאחוזי הטריפות של פרות מבוגרות נעים בסביבות ה- 50%) לכללות הבהמות כאילו יש מהן רוב כשרות, ואין שום מקום לחוש כלל לשתיית חלבן, וכפי הכרעת כל הפוסקים הנ"ל.

אלא דאכתי יש לדון לגבי החלב שמעורב מחלבן של הרבה בהמות, שמבחינה סטטיסטית יש ביניהן גם מיעוט של טריפות, האם דין חלב זה כדין חלב שמעורב בו חלב טריפה שצריך ששים כנגדו מחלב היתר כדי לבטלו (וכנ"ל באות א').

ג. הוכחה מדברי הרמ"א

אמנם נראה דממקום שבאנו גופא יש להוכיח בראיה ברורה שלא חששו הפוסקים לתערובת של חלב שנחלב מהרבה בהמות אפ"י במקום שמבחינה סטטיסטית יש להניח שבודאי יש בין אותן בהמות גם אחוז מסויים של טריפות שהוא יותר מאחד בששים. דהנה בשו"ע (שם, סי' פ"א ס"ב) כתב המחבר לענין גבינות שנעשו מחלב בהמה שנשחטה אח"כ ונמצאה טריפה, שאם ידוע שנטרפה קודם שחלבו אותה הרי כל הגבינות שנעשו מחלבה אסורות. וע"ז כתב עוד: "ואם היתה בעדר עם בהמות אחרות ונתערב חלבה עם חלב האחרות הולכים בו אחר שיעור ששים". והרמ"א שם הוסיף ע"ז: "הגה, ואם יש ששים בהמות בעדר ולא ידעינן בודאי שחלב מן הטריפה הוא יותר מחלב אחת האחרות אמרינן מסתמא דאיכא ששים ומותר (סברת עצמו)", עכ"ל.

ומבואר להדיא מדברי הרמ"א, שחלב של טריפה ודאית מתבטל בתוך חלב של ששים בהמות אחרות שלא נבדקו, וכמש"כ הש"ך (שם סק"ו) דאע"ג שלא נבדקו עדיין מ"מ סמכין דרוב בהמות בחזקת כשרות הן, ומבטלינן בששים ומתייחסים לכל הבהמות ככשרות אף על פי שבודאי כשישחטו ימצאו חלק מהן טריפות.

והנה נפסק בשו"ע (שם, סי' ל"ט ס"א) שא"צ לבדוק אחר שום טריפות מן הסתם חוץ מן הריאה שצריך לבדוקה אם יש בה סירכה, וכמש"כ הש"ך (שם סק"ב) שהריאה עלולה ליטרף מפני הסירכות ושאר טריפות דשכיחי בה. ומקור ד"ז הוא בדברי רש"י (חולין דף י"ב ע"א, ד"ה פסח) שכתב בתו"ד וז"ל: "אלא ודאי הל"מ הוא דסמכין ארובא אפ"י היכא דאפשר, א"נ אחרי רבים להטות וכו', ואהא מלתא סמכין ולא בדקין כל י"ח טריפות, ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקין" וכו', עכ"ל. וכמו שציינו בבאה"ג (שם אות א') ובביאור הגר"א (שם סק"א).

ונראה פשוט דהא דנקטינן שהריאה שכיחי בה ריעותות וטריפות ומשור"ה הצריכוה בדיקה היינו שהן לכה"פ בגדר של מיעוט המצוי. וע"ד שנפסק בשו"ע (שם, סי' פ"ד ס"ח) לענין בדיקת תולעים, שכל מיני פירות שדרך להתליע כשהם מחוברים אסור לאוכלם ללא בדיקה, וכתב ע"ז הרמ"א שם: "ולא מהני בהם אם בדק הרוב אלא צריך לבדוק כולם דהוי מיעוט דשכיח". וכמש"כ הש"ך (שם סק"ח) וז"ל: "וכל שמצוי אין סומכין על בדיקת הרוב, ודומה לבדיקת הריאה בר"ס ל"ט, שהוא מיעוט המצוי ואין סומכין המקצת על בדיקת הרוב" וכו'. ומקור הדברים בדברי הרשב"א (בחדושי למס' חולין דף נ"ח ע"א, ובתורת הבית, ב"ג ש"ג בסופו, ובשו"ת ח"א, סי' רע"ד) והר"ן (חולין פ"ג, בדף י"ט ע"א מדפי הרי"ף) שכתבו שהצריכו בדיקה לפירות שמצוי בהם תולעים אע"פ

שהוא מיעוט, ומשום דלמיעוט המצוי חששו כענין שחששו לסירכות הריאה. וכ"ה גם לשון התב"ש (סי' ל"ט, בשמ"ח ס"א) לגבי טריפות הריאה, שהואיל והוא מיעוט המצוי גזרו חז"ל לבדוק אחר כל טריפות שבה.

ויעויין בשו"ת משכנ"י (חיו"ד סי' י"ז, ד"ה ותרתי אני בלבי) שכתב להוכיח ששיעור של מיעוט המצוי הטעון בדיקה הוא אחד לעשרה, מהא דתנן (גיטין דף ל"א ע"א): "המניח פירות להיות מפריש עליהן תרו"מ וכו', ר"י אומר בשלשה פרקים בודקין את היין" וכו', ופירש"י (שם): "בודקין את היין, שהניחו להיות מפריש עליו צריך לבדוקו שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין". וכן משמע מהא דתניא (קידושין דף ע"ט ע"א): "היה בודק את החבית להפריש עליה תרומה והולך" וכו', ופירש"י (שם): "היה בודק את החבית, תמיד שלא תחמיץ, והניח אותה החבית להיות מפריש עליה והולך, כלומר להיות סומך עליה בהפרשת תרומותיו" וכו'. דמבואר מזה, שחבית של יין שמפרישין עליה תרו"מ צריכה בדיקה מפעם לפעם כדי לראות שלא החמיץ היין. והלא שיעור היינות שעלולים להחמיץ הוא אחד לעשרה, וכמו שעולה מהא דתנן (ב"ב דף צ"ג ע"ב) שהמוכר מרתף של יין לחבירו מקבל עליו עשר קוססות למאה, וכפי' הרשב"ם (שם) דסתם מאה חביות אורחיהו בעשר קוססות ומחיל איניש. וא"כ מדחיישינן לענין חבית של יין שמפרישין עליה תרו"מ שמא החמיץ היין והצריכוהו בדיקה חזינן דמיעוט של אחד לעשרה חשיב כמיעוט המצוי להצריך בדיקה.

ומעתה נמצא דמדהצריכו בדיקת הריאה מוכח לכאורה ששיעור טריפות הריאה הוא לכה"פ אחד לעשרה, דמחמת שיעור זה דינו כמיעוט המצוי הטעון בדיקה. ואפשר ששיעור הטריפות שבראייה הוא גם למעלה מזה, וכמו שמצינו בדברי הפוסקים שהיו זמנים ומקומות שרוב הבהמות או חציין עכ"פ היו טריפות, וכפי שהבאנו לעיל (באות ב') מדבריהם. ויעויין בזה גם בשאג"א (סי' ס"ד), שדן לגבי שחיטת בהמה ביו"ט במקומות אלו בשנים הללו שלאחר בדיקות הריאה מתברר שכמות הטריפות שווה לכמות הכשרות. ואע"פ שכבר נתבאר לעיל (שם) דנקטינן שלעולם יש רוב בהמות כשרות משום שאנו יודעים בבירור שחלק גדול או רובן של הטריפות שהן רק מצד ספיקות או חומרות הן כשרות מדינא, אבל מ"מ מסתברא לפי"ז דגם הטריפות מדינא הן עכ"פ למעלה מעשרה אחוז מכלל הבהמות.

ובפרט שאם נוסיף ונצרף לכמות הטריפות המצויה בד"כ לאחר בדיקות הריאה גם את שיעור שאר הי"ח טריפות העלולות להמצא בבהמה הרי שמבחינה סטטיסטית בודאי שאחוז הטריפות הוא למעלה מעשרה. שכן אע"פ ששיעורו של אף אחד מסוגי הטריפות הללו אינו מגיע לעשרה אחוז, דאל"ה היה גם הוא טעון בדיקה, אבל מ"מ בצירוף כל אחוזי הטריפות של כל אחד מהם (שלגבי כ"א בפנ"ע הם פחות מעשרה אחוז, שהוא בגדר מיעוט שאינו מצוי שאינו טעון בדיקה) יש לנו להניח מבחינה סטטיסטית ששיעור הטריפות המצוי בכמות של בהמות רבות הוא מעל ומעבר לעשרה אחוז.

ועכ"פ שיעור טריפות של אחד לעשרה בודאי יש לנו מבחינה סטטיסטית בכל כמות של בהמות מחמת טריפות הריאה דשכיחי בה, וא"כ מתוך ששים בהמות יש לנו להניח שלכה"פ שש מתוכן הן בחזקת טריפות, ואפ"ה נתבאר בדברי הרמ"א שאם נתערב חלב של טריפה ודאית בתוך חלב של ששים בהמות אחרות, הרי לא זו בלבד שאין החלב נאסר מחמת חלבן של ששת הבהמות הטריפות לכאורה המעורבות בו, אלא שכולן מצטרפות להשלים לשיעור ששים של חלב היתר כדי לבטל את חלב הטריפה הוודאית שנתערב בהן.

הרי לנו, דמאחר דידיענין שרוב בהמות כשרות הן מותר לשתות את חלבן אפי' באופן שנתערב חלב מהרבה בהמות ומבחינה סטטיסטית יש להניח שבודאי מעורב שם גם חלב טריפות בשיעור שאין בחלב הכשרות ששים כנגדו כדי לבטלו.

וכך עולה מסתימת דברי הפוסקים, שדנו בכמה מקומות לגבי שכיחות טריפות הריאה בבהמות, וכפי שהזכרנו לעיל (באות ב') שהיו זמנים ומקומות ששיעור הבהמות הטריפות עלה על שיעור הבהמות הכשרות, או שהיו מחצה על מחצה, ובפרט מתור"ד אלו שדנו בזה בנוגע לחלבן של הבהמות הללו והגבינה הנעשית מהן, ואפ"ה לא חשו כלל להזכיר שיש להזהר עכ"פ שלא לערב חלב מכמה בהמות באופן שיש להניח בודאות שיש ביניהן גם טריפות, ולא העירו כלום ע"ד המחבר והרמ"א בשו"ע שהזכרנו לעיל, דמבואר מדבריהם שאפשר לערב חלב של כו"כ בהמות.

ד. ראייה נוספת מדין בישול הבשר

וגם לענין הבשר עצמו לא נזכר כלל בדברי הפוסקים שיש להזהר שלא לבשל יחד בשר של כמה בהמות באופן שיש להניח שיש ביניהן גם טריפות ואין ששים כנגדן.

דהנה לגבי חתיכה של איסור שנתערבה בחתיכות אחרות של היתר שהן מין במינה נפסק בשו"ע (שם, סי' ק"ט ס"א): "חתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות מין במינה יבש ביבש (דהיינו שאין נבלל והאיסור עומד בעצמו אלא שנתערב ואינו מכירו) (ב"י בשם תשובת הרשב"א והרמב"ן וסה"ת) חד בתרי בטיל ומותר לאכלן אדם אחד כל אחת בפני עצמה, אבל לא יאכל שלשתם יחד, ויש מי שאוסר לאכלם אדם אחד אפילו זא"ז, הגה, וכן יש לנהוג לכתחילה" וכו'. ועוד נפסק בשו"ע (שם ס"ב): "יבש ביבש שנתבטל חד בתרי אם בשלן כולן כאחד ואפי' לאכול כל א' בפני עצמו אסור אם אין ששים, מפני שהרוטב בנותן טעם ונבלע בחתיכות וכו', הגה, וי"א דאם נודע התערובת קודם שנתבטלו ביחד הכל שרי, דאין חוזרין ונאסרים מאחר שנתבטל ביבש (טור בשם הרא"ש, ור' ירוחם בשם התוספות, וכתב שכן עיקר), ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין ולהתיר". ועי' בפר"ת (שם סק"ה) דכולהו אחרונים קיימי בסברת הרשב"א דבכל ענין אסור לבשלן יחד, וכמש"כ המחבר, ואין לזוז ממנו. וע"ע בדרכ"ת (שם ס"ק ס"ט) שהביא בשם יד יהודה (בסי' ע' בפיה"א סק"י, ובסי' ק"ט בפיה"א סק"ג) שכתב דהעיקר לדינא דלא אמרינן בשום גוויי שנהפך האיסור להיות היתר אפי' כשנודע התערובת קודם שנתבטלו.

ועיויין בדברי המחבר בשו"ע (שם, סי' ל"ט ס"ב) לגבי טריפות הריאה, שפסק כדעת הרבה מן הראשונים שאם נאבדה הריאה קודם שנבדקה מותרת הבהמה באכילה, וכמש"כ הש"ך (שם סק"ז) דהיינו משום שרוב בהמות בחזקת כשרות הן. וכן נקטו להלכה הפר"ח (שם סק"ד) והפר"ת (שם סק"ג). וגם הרמ"א שם שהביא שיש מחמירין בזה מודה שבמקום הפסד גדול יש להתיר, ועיוי"ש בדבריו.

ולכאורה אם באנו לחוש לתערובת של טריפות מבחינה סטטיסטית היה צריך להזהר במקום שנשחטו כמה בהמות ונאבדו ריאותיהן קודם שנבדקו ומבחינה סטטיסטית יש להניח שבודאי יש בתוכן גם טריפות שלא לבשל את בשר כולן, וכדין חתיכה של איסור שנתערבה בחתיכות של היתר ואין בהן ששים כנגדה כדי לבטלה, שלפ"ד המחבר אם בשלן כאחד אסור לאוכלן אפי' כ"א בפנ"ע, וגם הרמ"א שהביא דעת הרא"ש דס"ל שאם נודע התערובת קודם שנתבטלו מותר כתב שאין לסמוך ע"ז אלא רק במקום הפסד, ועוד שבמקום שרק לאחר הבישול נתברר הדבר שבישלו בקדירה אחת בשר של כו"כ בהמות (דהיינו בנדו"ד שנודע התערובת רק לאחר שנתבטלו) כו"ע

מודו שאין להתיר בשום אופן. ולא מצינו בדברי הפוסקים מי שהעיר ועורר ע"ז לגבי דין נאבדה הריאה.

ויתר על כן, דהא לעולם גם בבהמות שנבדקו ריאותיהן ונמצאו כשרות עדיין יש מקום לחוש ל"ח טריפות אחרות, אלא שאינן טעונות בדיקה מטריפות הללו משום שכל אחת מהן אינה שכיחה והיא פחות משיעור מיעוט המצוי ולא חיישינן לה, ואזלינן בתר רוב בהמות שהן בחזקת כשרות, אבל מ"מ לכשנצרך את כל אפשרויות הטריפות הללו הרי בודאי שמתוך כללות כל הבהמות יש אחוזים מסויימים של טריפות מלבד טריפות הריאה, וע"ד שכתבנו לעיל (באות ג'), ומבחינה סטטיסטית ניתן לכאורה לקבוע בודאות שמתוך כמות מסויימת של בהמות שנבדקו ריאותיהן ונמצאו כשרות עדיין יש בתוכן גם מיעוט טריפות אחרות בשיעור שהוא למעלה מאחד מששים מן הבהמות הכשרות, ואפ"ה לא ראינו ולא שמענו מעולם ולא מצינו מי שעורר על כך שאסור לבשל (ולפ"ד הרמ"א אם לא נודע התערובת עד שנתבשל, או אפי' אם נודע קודם לכן ושלא במקום הפסד) בקדירה אחת כו"כ חתיכות של בשר שנלקחו מכמות כזו של בהמות.

מכל האמור מוכח לכאורה דבכ"מ דסמכינן על רוב בהמות כשרות אין בזה שום חילוק אם אנו דנים על בהמה אחת בלבד, ונקטינן שהיא מן הרוב כשרות, או שאנו דנים על כמות של הרבה בהמות שמבחינה סטטיסטית יש ביניהן למעלה מאחד מששים מן המיעוט טריפות, דגם בכה"ג איכא למימר שכולן מן הרוב כשרות.

ה. ברובא דליתא קמן לא איתחזק איסורא כלל

אלא דאכתי טעמא בעי, מפני מה באמת אזלינן בתר רובא גם בכה"ג, ולא אמרינן שבמקום שאוכלים בשר או שותים חלב שמעורב מהרבה בהמות, באופן שמבחינה סטטיסטית יש להניח שבודאי יש ביניהן גם מיעוט טריפות, הרי דינם כדין חתיכות בשר היתר שמעורבות בהן חתיכות של איסור וכדין חלב של היתר שנתערב בו חלב איסור.

והנה איתא בגמ' (חולין דף י"א ע"א): "מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא, מנלן דכתיב אחרי רבים להטות, רובא דאיתא קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לן, כי קא מיבעיא לן רובא דליתיה קמן כגון קטן וקטנה מנלן" וכו'. ומייתי התם בסוגיית הגמ' כו"כ הוכחות למילף מינייהו דאזלינן בתר רובא. ובסוף הסוגיא איתא (שם ע"ב): "א"ר אשי אמריתא לשמעתיא קמיה דרב כהנא, ואמרי לה רב כהנא קמיה דרב שימי, וא"ל ודלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר, דאלת"ה לר"מ דחייש למיעוטא ה"נ דלא אכיל בישראל, וכ"ת ה"נ, פסח וקדשים מאי איכא למימר, אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר, ה"נ היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר", ע"כ. ופירש"י (בדף י"ב ע"א, ד"ה פסח, בא"ד) וז"ל: "אלא ודאי הלל"מ הוא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר, א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן, דמאי שנא האי מהאי, ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות, ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן" וכו', עכ"ל.

וצ"ב בכל עיקר הסוגיא, דמעיקרא קס"ד דא"א למילף רובא דליתא קמן מאחרי רבים להטות, דלא שמעינן מהתם רק רובא דאיתא קמן, ואין לדמות לזה גם רובא דליתא קמן, ואילו למסקנת הסוגיא קי"ל דאחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן ובין רובא דליתא קמן, וכפירש"י שם, ומעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר.

ונראה בזה, דמעיקרא קס"ד דמאחרי רבים להטות שמעינן דאזלינן בתר רובא רק במקום שהרוב לפנינו ואנו יודעים בודאות שמתוך אלו שאנו דנים עליהם יש כאן רוב, כמו בתשע חנויות, דידיעין בבירור שכולן מוכרות בשר שחוטה ורק אחת מוכרת בשר נבלה, או בסנהדרין, שידוע לנו שיש רוב מזכים או רוב מחייבים, משא"כ רובא דליתא קמן ליכא למילף מהך קרא, ומשום דבכה"ג כל מציאות הרוב נקבעה רק ע"י נתונים סטטיסטיים, וכגון בקטן וקטנה, שאנו מסתמכים על כך שבד"כ רוב קטנים דעלמא אינם סריסים, אבל מ"מ אפשר דהשתא במקום זה או בשעה זו כולם הם מן המיעוט דוקא. אבל במסקנת הסוגיא ס"ל איפכא, דאדרבה רובא דליתא קמן עדיפא מרובא דאיתא קמן, דברובא דאיתא קמן יש לנו לפנינו בודאות גם מן המיעוט, וכגון בתשע חנויות, שבדאי יש שם גם חנות אחת שמוכרת בשר נבלה ואיתחזק איסורא, או בסנהדרין, שידועים לנו גם המיעוט שמחייבים או המיעוט שמזכים, משא"כ ברובא דליתא קמן שנקבע ע"י נתונים סטטיסטיים אין לנו כלל לפנינו מיעוט שסותר לרוב, דלא איתחזק איסורא כלל, ואין הרוב צריך לברר כנגד חזקת איסור, וא"כ פשיטא שגם זה נכלל בכלל אחרי רבים להטות. ומה"ט מסקינן דברובא דליתא קמן אפי' היכא דאפשר לברורי סמכינן ארובא וא"צ לברר, ורק בטרופות הריאה החמירו להצריך בדיקה משום דשכיחי בה ריעותות, ואין זה אלא מדרבנן, וכמו שעולה מדברי הראשונים שהובאו בב"י (שם, ר"ס ל"ט), וכמבואר בדברי הש"ך (שם סק"ג וסק"ח) והפר"ח (שם סק"א).

ואח"כ מצאתי שכבר נתבאר כן בשו"ת חת"ס (חאהע"ז ח"ב, סי' קמ"ז), וז"ל שם: "וצ"ל לפי מה שהארכתי בכמה מקומות, דליתא קמן, נהי בתחילה קאמרינן בפ"ק דחולין תינח רובא דאיתא קמן, ר"ל דאתחזק רוב התירא קמן, רובא דליתא קמן, כגון קטן וקטנה, דלא אתחזק רוב התירא קמן, אלא כך מנהג העולם רובא דעלמא אינן סריסים ואיילוניות, אבל לא אתחזק רוב התירא קמן, דאפשר דכל קטן וקטנה דהאי דרא כולם סריסים, א"כ מנ"ל דאזלינן בתר האי רובא, דמבואר מזה לפי הס"ד דרובא דליתא קמן גריע מרובא דאיתא קמן, מ"מ היינו להס"ד דפריך מנ"ל, אבל לפי המסקנא דהל"מ היא דאזלינן אפי' ברובא דליתא קמן שוב עדיף ליתא קמן מדאיתא קמן, דאיתא קמן עכ"פ אית כאן לפנינו מיעוט הסותר לרוב, ואפשר שיזדמן לפנינו מן המיעוט המוחזק לפנינו ומעורב בין הרוב, אלא שגז"ה הוא דאזלינן בתר רובא, וארוב כזה כ' שטמ"ק פ"ק דב"מ בשם תוס' הרא"ש בסוגיא דקפ"א מן המנויין לתוכו דהוה רק ספיקא אלא רחמנא התירו, אבל רובא דליתא קמן אין כאן שום חזקת איסור, דאפשר כל הקטנים בדור הזה כולם בני אולודי אין גם א' מהם סריס, ואין כאן אפי' ספק, וסברא זו בהר"ן פ"ק דביצה גבי ספנא מארעא ע"ש בד"ה ודוקא דאיכא בהדה יע"ש, עכ"ל. וכ"כ החת"ס בקצרה גם בחידושין (חולין מהדור"ק, דף י"א ע"ב, ד"ה ובזבחים ר"פ התערובת) יעו"י ש.

ועד"ז נתבאר גם בדו"ח רעק"א (ח"ב, ח' כתובות, דף י"ג ע"ב, בסוגיא דראוה מדברת), שכתב בתו"ד: "וזה הסברא י"ל ג"כ לענין הרוב, ולחלק בענין הרוב שטבע עולם כן, כמו רוב מצויים, או רוב בהמות כשרות וכדומה, בזה הוי רוב מעליא, משא"כ ברוב פסולין וכדומה, דגם המיעוט לפנינו, רק דגזה"כ לומר דכל דפריש, ופשיטא דאין סברא לומר דהוא מהפסול יותר מהכשר, רק דהתורה אמרה לתלות ברוב" וכו'. וע"ע בשערי יושר (שער ג' פ"א) מש"כ בזה.

דלפי"ז איכא למימר בנדו"ד, דהיינו טעמא נמי שאין דין רוב בהמות כשרות משתנה אפי' בשעה שאנו באים לדון על הרבה בהמות, ואין לנו לחוש למיעוט טריפות המעורב בתוכן מבחינה סטטיסטית, ומשום דבכה"ג מעולם לא איתחזק איסורא, דהא ברובא דליתא קמן עסקינן, שאין

לנו בפנינו שום מיעוט ידוע של טריפות, דמחמת הנתונים הסטטיסטיים גרידא לא חלה מעולם חזקת איסור על אף אחת מהבהמות, ומצד נתוני הרוב אין שום סתירה לומר שכולן כשרות הן ואין ביניהן טריפות כלל, ולפיכך גם בבואנו לדון על הרבה בהמות לענין אכילת בשרן או שתיית חלבן שפיר אמרינן על כולן דזיל בתר רובא שהן בחזקת כשרות.

ו. דין החלב קיל טפי מדין הבשר

ובפרט דעיקר דין שתיית חלב שנחלב מבהמות שיש בהן ספק חשש טריפות קיל טפי מדין אכילת בשר הבהמות ללא בדיקה, וכפי שנתבאר בשו"ת משכנ"י (שם, ד"ה ומה שהקשה מעכ"ת), שנתווכח שם בארוכה עם הגאון בעל הבית אפרים לגבי חיוב בדיקת חשש טריפה שנתפטה בימיהם, ולדעתו יש להחמיר בה משום שחשש זה הוא בכלל מיעוט המצוי שטעון בדיקה, ובתור"ד כתב להוכיח שיש לחלק בין היתר שתיית החלב להיתר אכילת הבשר, שאין לדמותם זל"ז וא"א להוכיח מהיתר החלב על היתר הבשר.

וז"ל שם: "ומה שהקשה מעכ"ת, שאם באנו לחוש אף אנו נוסיף לחוש פן יצא מגדר רוב ונחוש לחלב ולגבינות כו', נפלאתי מאד, ומה יעשה כת"ר לרבותיו של רש"י ז"ל וכל גדולי צרפת שהחמירו בנאבדה הריאה, והשיב רש"י ז"ל אתמול אכלנו מחלבה כו', והמה לא חשו לכך. ועיין חי' רשב"א שכתב תשו' ר"י הלוי ע"ז דחלב חידוש הוא כו' ע"ש, והרשב"א הקשה על דבריו ז"ל. עכ"פ כל הגדולים המחמירים לא חשו לקושיא זו. ובאמת הדבר מוכרח לחלק בזה, דאל"כ למה לא מוכיחין בגמרא דאזלינן בתר רובא ממה דשרינן חלב באכילה, שהוא הוכחה ברורה, וגם לר"מ דחייש למיעוטא הו"ל לאקשויי היכי אכול חלבא. אלא ודאי שיש חילוק בין היתר חלב לבשר, וכדברי רבותיו של רש"י ז"ל. וגם יש ליתן טעם שהחלב בחזקת היתר עומד יותר מן הבשר שעכ"פ בחיים אסור כאבר מן החי".

ועוד כתב שם בהמשך דבריו (בד"ה ובהג"א): "ובהג"א ביצה כתב במקום שמצוי הטריפות כמו הכשירות אין לשחוט ביו"ט, וצ"ל דמיירי בטריפות מן הדין ולא מחומרא בעלמא, ואעפ"כ לא מצינו שחשו לחלב במקום ההוא ולאוסרו, הובא הדבר גם בדברי האחרונים בש"ע, וע"כ שאין להחמיר בחלב כמו בבשר" וכו'.

דלפי"ז פשוט, שאם לגבי בשר בהמות לא חשו לאסור לבשל יחד חלקי בשר מהרבה בהמות שמבחינה סטטיסטית יש להניח שיש ביניהן גם טריפות, וכגון באופן שנאבדו ריאותיהן קודם שנבדקו, או מכמות כזו של בהמות שלפי הנתונים הסטטיסטיים אפשר לקבוע שיש בתוכן גם שאר טריפות מי"ח טריפות שאינן נבדקות, וע"ד שנתבאר לעיל (באות ד'), הרי כ"ש שלגבי שתיית חלב המעורב מחלב של הרבה בהמות אין לחוש לזה, שהרי דין החלב קיל טפי מדין הבשר וכמבואר. וגם לפי מה שהעלינו לעיל (באות ה') די"ל דברובא דליתא קמן דלא איתחזק איסורא אזלינן בתר רובא אפי' בשעה שאנו דנים על הרבה בהמות, ואנו סומכים על כך שאפשר שכולן מן הרוב כשרות, הרי שלגבי החלב בודאי איכא למימר הכי, שהרי החלב בחזקת היתר עומד יותר מן הבשר, וכמש"כ המשכנ"י.

ולאור כל האמור נראה ברור, שאין כל בית מיחוש בשתיית חלב המעורב מחלבן של הרבה בהמות, ואין שום מקום להחמיר לשתות דוקא חלב שנחלב מבהמה אחת ולא נתערב בחלב אחר. דלעולם סמכינן על כך שרוב בהמות בחזקת כשרות, ולכל ענין אזלינן בתר הך רובא, בין כשאנו דנים רק על בהמה אחת ובין כשאנו דנים על הרבה בהמות. ולא הצריכו חכמים בדיקה רק במקום מיעוט

המצוי והיכא דאפשר לברורי, וכגון בדיקת הריאה לאחר שנשחטה הבהמה, או בדיקת תולעים בפירות שדרך להתליע כשהם מחוברים וכיו"ב. אבל לגבי חששות שאינן בגדר מיעוט המצוי (כגון בדיקת כל שאר הי"ח טריפות מלבד טריפות הריאה) לא הצריכו בדיקה. וה"ה נמי דכל היכא דא"א לברורי אזלינן בתר רובא אפי' לגבי חששות שהם בגדר מיעוט המצוי, ומה"ט מותר לשתות חלב בהמה אע"פ שלא נבדקה ריאתה, ולענין זה לא חיישינן שמא היא טריפת הריאה. וכשם שאין אנו מחמירים לבדוק את כל שאר הי"ח טריפות (שלכאורה לפמשנ"ת אפשר שיש מקום להחמיר בזה יותר מאשר לגבי החלב, ועי' בדרכ"ת (סי' ל"ט סק"א) לענין הרוצה להחמיר על עצמו לבדוק גם אחר שאר טריפות שאינן טעונות בדיקה מעיקר הדין), וכן אין אנו מחמירים שלא לשתות חלב שנחלב מבהמה אחת, ולא חיישינן שמא היא טריפה, כך מותר לכתחילה גם לשתות חלב שמעורב מחלבן של הרבה בהמות וכמשנ"ת.

ז. מסקנה

מותר לשתות את החלב ללא כל חשש, ואין כל מקום להחמיר לצרוך חלב שנחלב מפרה אחת בלבד ולא התערב עם חלב פרות אחרות.